NN 104/2017 (25.10.2017.), Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: U-III-1095/2014 od 21. rujna 2017.

USTAVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

2401

Ustavni sud Republike Hrvatske, u Drugom vijeću za odlučivanje o ustavnim tužbama, u sastavu sutkinja Ingrid Antičević Marinović, predsjednica Vijeća, te suci Mato Arlović, Snježana Bagić, Mario Jelušić, Davor Mlakar i Rajko Mlinarić, članovi Vijeća, u postupku koji je ustavnom tužbom pokrenuo Paolo Biasiol iz Rijeke, kojeg zastupaju Nikola Kvaternik, Vladimir Kvaternik i Anamarija Kvaternik, odvjetnici iz Rijeke, na sjednici održanoj 21. rujna 2017. jednoglasno je donio

ODLUKU

I. Ustavna tužba se usvaja.

II. Ukidaju se:

– presuda Županijskog suda u Karlovcu broj: Gž-1438/07-3 od 19. siječnja 2011. i

– rješenje Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj: Rev 1150/11-2 od 11. prosinca 2013.

III. Predmet se vraća Županijskom sudu u Karlovcu na ponovno suđenje.

IV. Ova odluka objavit će se u »Narodnim novinama«.

Obrazloženje

I. POSTUPAK PRED USTAVNIM SUDOM

1. Ustavnu tužbu podnio je Paolo Biasiol iz Rijeke (u daljnjem tekstu: podnositelj), kojeg zastupaju Nikola Kvaternik, Vladimir Kvaternik i Anamarija Kvaternik, odvjetnici iz Rijeke. Podnositelj je tužitelj u parničnom postupku radi nematerijalne štete zbog straha te povrede časti i ugleda.

Ustavnu tužbu podnio je protiv presude Županijskog suda u Karlovcu (u daljnjem tekstu: drugostupanjski sud) broj: Gž-1438/07-3 od 19. siječnja 2011. (u daljnjem tekstu: drugostupanjska presuda), kojom su djelomično usvojene žalbe prvotuženika Leopolda Kestena i drugotuženika Getroa d.d. te je preinačena presuda Općinskog suda u Rijeci (u daljnjem tekstu: prvostupanjski sud) broj: P-4342/03 od 17. listopada 2006. (u daljnjem tekstu: prvostupanjska presuda), u pobijanom dijelu pod točkama I. i II. izreke, te je podnositelju dosuđena naknada štete u umanjenom iznosu u odnosu na iznos dosuđen prvostupanjskom presudom.

1.1. Podnesak kojim se pokreće ustavnosudski postupak podnositelj je dostavio Ustavnom sudu 8. travnja 2011. Istovremeno s ustavnom tužbom podnositelj je Vrhovnom sudu Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) podnio reviziju protiv drugostupanjske presude. Dopisom od 26. travnja 2011. Ustavni sud izvijestio je podnositelja kako u konkretnom slučaju postoji sumnja u opstojnost jedne od potrebnih postupovnih pretpostavki za podnošenje ustavne tužbe sadržane u članku 62. stavku 3. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (»Narodne novine« broj 99/99., 29/02. i 49/02. – pročišćeni tekst; u daljnjem tekstu: Ustavni zakon), a to je iscrpljivanje dopuštenog pravnog puta. Stoga je podnositelj obaviješten da će Ustavni sud privremeno zastati s postupkom te da on, ovisno o rezultatu revizijskog postupka, može predložiti nastavak postupka uz mogućnost dopunjavanja ustavne tužbe odgovarajućim podacima.

1.2. Rješenjem Vrhovnog suda broj: Rev 1150/11-2 od 11. prosinca 2013., revizija podnositelja odbačena je kao nedopuštena. Nakon odbačaja revizije, podneskom od 28. veljače 2014. podnositelj je zatražio nastavak ustavnosudskog postupka. U naznačenom podnesku (ustavnoj tužbi) podnositelj je osporio i rješenje Vrhovnog suda. Na temelju prijedloga podnositelja Ustavni sud nastavio je ustavnosudski postupak radi odlučivanja o ustavnopravno relevantnim osporavajućim razlozima sadržanim u njegovoj ustavnoj tužbi.

Kako su osporene odluke vezane uz isti sudski postupak, Ustavni sud je o obje ustavne tužbe odlučio jednom odlukom.

2. Ustavnom sudu dostavljen je, na njegov zahtjev, spis prvostupanjskog suda broj: P-4342/03.

II. ČINJENICE I OKOLNOSTI SLUČAJA

3. Podnositelj je 10. svibnja 2003. bio je s ocem u kupovini kod drugotuženika u njegovoj poslovnici u Rijeci. U to vrijeme podnositelj je navršio dvanaest godina života. Nakon obavljene kupovine, prilikom prolaska podnositelja kroz automatsku zaštitu od krađe zazvonio je alarm. Na poziv radnika – kontrolora prvotuženik je došao do podnositelja te ga je započeo pregledavati, odnosno zatražio je da izvadi stvari iz džepova, a radnici drugotuženika su, na inzistiranje oca podnositelja, pozvali policiju. Podnositelj je pregledan i po policijskim službenicima u posebnoj prostoriji, kojom prilikom kod njega ništa nije pronađeno. Naknadno, nakon pregleda podnositelja po policijskim službenicima, prvotuženik je pregledao tenisice podnositelja.

4. Prvostupanjskom presudom pod točkom I. izreke tuženici su obvezani isplatiti tada maloljetnom podnositelju iznos od 35.000,00 kuna zajedno s pripadajućom kamatom te nadoknaditi mu prouzročeni parnični trošak. Pod točkom II. izreke podnositelj je odbijen s preostalim dijelom tužbenog zahtjeva preko iznosa od 35.000,00 kn.

4.1. Prvostupanjska presuda temelji se na ovim utvrđenjima:

»(...) stav je ovoga Suda, a kako to smatra i tužitelj, da je prvotuženik postupao suprotno naprijed navedenoj citiranoj odredbi *(člancima 27. i 30. Zakona o privatnoj zaštiti, v. toč. 9.1. ove odluke – op.Ust.suda),* čime su ostvareni elementi protupravnosti, što je pretpostavka za postojanje štete, zbog čega je kod mlt. tužitelja nastupila nematerijalna šteta zbog pretrpljenog straha te zbog povrede časti i ugleda (...).

U konkretnom slučaju, prvotuženik nije postupio sukladno citiranim odredbama propisa, već je naprotiv uvjeren u nemogućnost greške alarmnog uređaja te usprkos tome što je vidio da se radi o mlt. djetetu za kojeg i sam tvrdi da je bio preplašen, zatečen, pregledao na način da ga je pred većom skupinom kupaca osramotio i prestrašio i naknadno mu pregledao unutrašnjost tenisica, nakon dolaska policije, mada prema vlastitim navodima je znao da njegove ovlasti prestaju s dolaskom policije, čime je pretražio mlt. tužitelja na način na koji u konkretnom slučaju nisu postojali uvjeti što je uzrokovalo, kako to navode vještaci – kratkotrajni psihički disbalans jakog intenziteta uz zaostale smetnje i oporavak koje su procijenjene kategorijom smetnje blagog intenziteta uz poremećaj socijalizacije u vidu pojačanih psihičkih napora u trajanju od mjesec i pol dana, čime je to iskustvo bilo atak na njegovu osobnost, s obzirom da se osjećao izrazito neugodno u toj situaciji, bio je uplakan, prestrašen, osramoćen, pred većom skupinom ljudi, što je u posljedično u psihološkom smislu, kako to ocjenjuju vještaci moglo utjecati na razvoj sniženog nivoa samopouzdanja i samopoštovanja.

Nadalje, iako tuženici u tijeku postupka opetovano ističu da je mlt. tužitelj bio prestrašen uslijed vike njegovog oca, u provedenom dokaznom postupku nije dokazano da bi otac mlt. tužitelja bio agresivan prema nekom od djelatnika drugotuženika, već da je isti bio iznerviran postupkom prema mlt. tužitelju, dok iz samih vještačkih nalaza i mišljenja vještakinja proizlazi da je mlt. tužitelj takvo ponašanje svoga oca doživljavao zaštitnički u odnosu na sebe, budući iz cjelokupno provedenog dokaznog postupka nije dokazano da je mlt. tužitelj nešto ukrao ili je pokušao ukrasti, a u smislu naprijed navedenog utvrđeno je da prvotuženik nije koristio svoje ovlasti na način kako je propisano naprijed citiranim odredbama propisa, valjalo je mlt. tužitelju dosuditi s osnova pretrpljenog straha iznos od 20.000,00 kuna, a vodeći računa o intenzitetu straha te svim okolnostima propisanim člankom 200. Zakona o obveznim odnosima, te vodeći računa o tome da je tužitelj u trenutku nastanka predmetnog događaja bio dijete od svega 12 godina.«

4.2. U odnosu na nematerijalnu štetu zbog povrede prava osobnosti podnositelja, koji je u vrijeme štetnog događaja bio dijete, u obrazloženju prvostupanjske presude navedeno je:

»U pogledu povrede ugleda i časti unatoč mišljenjima stalnih sudskih vještaka i to Tamare Tić-Bačić vještakinje psihijatrijske struke i Zrinke Rička-Žauhar dipl. psiholog, psihoterapeut, da kod 12-ogodišnjeg djeteta nije formiran doživljaj osobnog ugleda i časti i koje dopuštaju da bi isto moglo doći do izražaja tek tijekom izrastanja u kasnijoj dobi, stav je suda da se čast čovjeka štiti od rođenja do smrti, a pod određenim uvjetima i poslije smrti. Naime, djeca mogu ne imati predodžbu o vlastitoj vrijednosti ugledu i časti, međutim, kod njih se i ne radi o povredi osjećaja vrijednosti već njihova dostojanstva koje mora postojati i to bez obzira na njihov vlastiti stav o tome, iz čega proizlazi da su objektivni kriteriji za povredu časti djeteta drugačiji od kriterija povrede časti odraslih, a sve vodeći računa da je do naprijed navedene povrede došlo na javnom mjestu, pred većom skupinom ljudi, gdje je tužitelj već pregledavan od strane prvotuženika kako je to utvrđeno u provedenom dokaznom postupku, zbog čega je mlt. tužitelju, a kako je navedeno u nalazu vještaka psihologa – psihoterapeuta, bilo 'užasno sram, grozno, neugodno te se osjećao poniženim, a u trbuhu je osjećao veliku nelagodu'.

Temeljem svega naprijed iznesenog ovaj sud smatra da je pravična novčana naknada za povredu ugleda i časti mlt. tužitelja bila 15.000,00 kuna.«

5. Postupajući u povodu žalbe prvotuženika i drugotuženika protiv prvostupanjske presude Županijski sud u Karlovcu drugostupanjskom presudom je djelomično usvojio njihove žalbe te je preinačio prvostupanjsku presudu na način da je obvezao tuženike isplatiti tužitelju na ime naknade nematerijalne štete ukupan iznos od 15.000,00 kuna, zajedno s pripadajućom kamatom i razmjernim dijelom parničnog troška, dok je višak tužbenog zahtjeva preko dosuđenog iznosa odbio.

5.1. Drugostupanjski sud potvrdio je činjenična utvrđenja iz prvostupanjske presude te je u obrazloženju drugostupanjske presude naveo:

»Činjenična utvrđenja prvostupanjskog suda nisu dovedena u sumnju žalbenim navodima i II tuženika, pa ih kao takve prihvaća i ovaj drugostupanjski sud.

Prvostupanjski sud je pravilno primijenio materijalno pravo kada je utvrdio I i II tuženike odgovornim za štetu nastalu tužitelju, a temeljem odredbe iz čl. 171. st. 1. Zakona o obveznim odnosima (...).

Prvostupanjski sud je pravilno zaključio da je I tuženik kao iskusni djelatnik zaštitarske službe, znao kako se postupa sa mldb. djetetom u okviru obavljanja zaštitarskih poslova, no unatoč tome je mldb. dijete pregledao na izlazu pred svim kupcima bez da je prethodno zaustavio oca, te je tražio i izvršio pregled stvari u džepu mldb. djeteta (što i sam navodi u žalbi).

I tuženik je naknadno po dolasku policijskih djelatnika pregledao tenisice djeteta iako je znao da njegove ovlasti u skladu sa odredbom iz čl. 36. st. 2. Zakona o privatnoj zaštiti (...) prestaju.

Prvostupanjski sud je pravilno zaključio da se postupanje I tuženika može podvesti pod određenja iz čl. 171. st. 2. odnosno pravilno zaključio da se postupanje I tuženika može podvesti pod namjeru.

Prvostupanjski sud je pravilno primijenio i odredbu čl. 170. st. 1. ZOO-a prema kojoj za štetu koju radnik na radu uzrokuje trećoj osobi, odgovara poslodavac osim ukoliko dokaže da je radnik u danim okolnostima postupao kako treba. U konkretnoj situaciji prvostupanjski sud je utvrdio da je postupanje I tuženika bilo protivno odredbi iz čl. 30., te iz čl. 36. st. 2. ZOPZ, slijedom čega je i II tuženik odgovoran za štetu koju je tužitelj pretrpio.

Tuženici sada u žalbi navode da prvostupanjski sud nije validirao činjenicu da je otac djeteta bio neugodan prema djelatnicima tuženika.

Prema mišljenju ovog drugostupanjskog suda ponašanje oca mldb. tužitelja prema djelatnicima II tuženika nema značaj odlučnih činjenica u ovome predmetu.«

5.2. Međutim, drugostupanjski sud je ocijenio da podnositelju ne pripada naknada nematerijalne štete s osnova povrede prava osobnosti. U obrazloženju drugostupanjske presude navedeno je:

»Ovaj drugostupanjski sud nalazi da je naknada štete za pretrpljeni strah mldb. tužitelju dosuđena u previsokom iznosu. Ovaj sud smatra obzirom na konkretnu situaciju, te na životnu dob mldb. tužitelja, te na sve okolnosti slučaja da je primjerena naknada mldb. tužitelju sa ovoga osnova u iznosu od 15.000,00 kn, pa je mldb. tužitelja sa tužbenim zahtjevom preko ovog iznosa valjalo odbiti.

Nadalje, prvostupanjski sud je temeljem nalaza vještaka psihijatra i psihologa utvrdio da kod mldb. tužitelja, djeteta starog 12 godina, nije formiran doživljaj osobnog ugleda i časti. Unatoč ovakvom nalazu vještaka prvostupanjski sud je mldb. tužitelju i s ovog osnova dosudio iznos od 15.000,00 kn. Mišljenje, je ovog drugostupanjskog suda obzirom na nalaz i mišljenje vještaka da nije bilo osnova dosuđenju naknade štete mldb. tužitelju s ovog osnova, pa je isti sa dijelom tužbenog zahtjeva koji se odnosi na naknadu štete zbog povrede ugleda časti u cijelosti odbijen.

Prema tome, mldb. tužitelju sveukupno s osnova naknade štete dosuđen je iznos od 15.000,00 kn koje dosuđenje ovaj sud nalazi primjerenim.«

6. Podnositelj je protiv drugostupanjske presude Vrhovnom sudu podnio (izvanrednu) reviziju na temelju članka 382. stavka 2. točke 3. Zakona o parničnom postupku (»Narodne novine« broj 53/91., 91/92., 58/93., 112/99., 88/01., 117/03., 88/05., 2/07., 84/08.; u daljnjem tekstu: ZPP). Vrhovni sud je reviziju podnositelja odbacio kao nedopuštenu, navodeći u obrazloženju rješenja da u reviziji postavljeno pitanje nije važno za osiguranje jedinstvene primjene zakona i ravnopravnosti građana, jer je pravno shvaćanje zauzeto u pobijanoj odluci podudarno pravnom shvaćanju revizijskog suda u rješenju broj: Rev 646/07-2 od 11. lipnja 2008.

III. PRIGOVORI PODNOSITELJA

7. Podnositelj je u ustavnoj tužbi istaknuo povredu prava na jednakost pred zakonom zajamčenog člankom 14. stavkom 2. Ustava Republike Hrvatske (»Narodne novine« broj 56/90., 135/97., 113/00., 28/01., 76/10. i 5/14.) te prava na poštovanje i pravnu zaštitu osobnog i obiteljskog života, dostojanstva, ugleda i časti zajamčenog člankom 35. Ustava. Međutim, iz sadržaja ustavne tužbe proizlazi da on, ustvari, ističe povredu prava na pravično suđenje zajamčenog člankom 29. stavkom 1. Ustava, i to u aspektu zabrane arbitrarnosti.

Obrazlažući istaknute povrede ustavnih prava podnositelj navodi:

»Podnositelj ustavne tužbe smatra da su ljudska prava i dostojanstvo čovjeka nerazdvojivo povezani, a da je dostojanstvo čovjeka unutarnji i istodobno socijalni zahtjev za vrednovanjem i poštovanjem koji pripadaju svakom čovjeku. Dostojanstvo je svakom čovjeku urođeno, pripada i nerođenom i mrtvom čovjeku, pa i djetetu te se ne može izgubiti.

Ako poštuje dostojanstvo čovjeka, osoba koja ima određene ovlasti, u konkretnom slučaju zaštitar, sukladno odredbi čl. 30. iz koje proizlazi '... čuvari i zaštitari dužni su postupati čovječno i poštovati dostojanstvo, ugled i čast svake osobe te druga temeljna prava i slobode čovjeka'. Dakle, u smislu odredbe čl. 27. Zakona o privatnoj zaštiti mora izostaviti sve što šteti tom dostojanstvu. Znači, mora stalno i bezrezervno respektirati čovjeka kao osobu, ne smije od njega napraviti objekt koji stoji na raspolaganju njegovom djelovanju i ne smije ga zloupotrijebiti kao sredstvo za postizanje cilja.

Budući da se tužbeni zahtjev za naknadu nematerijalne štete, osim na pretrpljenom strahu, koji je utvrđen kod mit. tužitelja, temeljio i na pretrpljenim duševnim bolovima zbog povrede časti i ugleda, a taj podoblik nematerijalne štete nije predmet vještačenja u parničnom postupku, podnositelj ustavne tužbe slobodan je citirati i 'Zakon o privatnoj zaštiti s komentarom' (Veić, Nad, Naklada Žagar, 2005. godine):

'Pojam ljudsko dostojanstvo leži u činjenici da druge smatrati svrhom, a ne sredstvom djelovanja. Ono se upravo očituje u tome što je osoba subjekt autonomnoga djelovanja. No, u svojoj slobodi ona mora priznati i pravo osobnosti i drugim ljudima. Navedeno, s druge strane znači čovječno postupanje. Čast je pravo na poštovanje koje čovjeku pripada na osnovi njegova postojanja.'

Konačno, Zakon o privatnoj zaštiti zahtjeva od zaštitara poštovanje dostojanstva, ugleda i časti svake osobe, dakle, i djeteta.